

> ÉS UNA DE LES PRIMERES SOCIETATS AGRÍCOLES CREADA A LA COMARCA DEL PRIORAT

LA SOCIETAT DEL MOLÍ D'OLI DE GRATALLOPS

Edifici on anteriorment havia estat el molí d'oli.

[TEXT I FOTOGRAFIES] Carles Fogàs Puig i Jaume Teixidó Montolà

Dins d'un fons patrimonial sempre hi ha sorpreses. Entre la documentació d'un llinatge, d'una família..., s'hi troben altres documents que pròpiament no són familiars, però on s'hi fa referència a algun membre de la nissaga. Trobar documents municipals o eclesiàstics és bastant freqüent, ja sigui perquè un parent fou alcalde, secretari o rector d'alguna població.

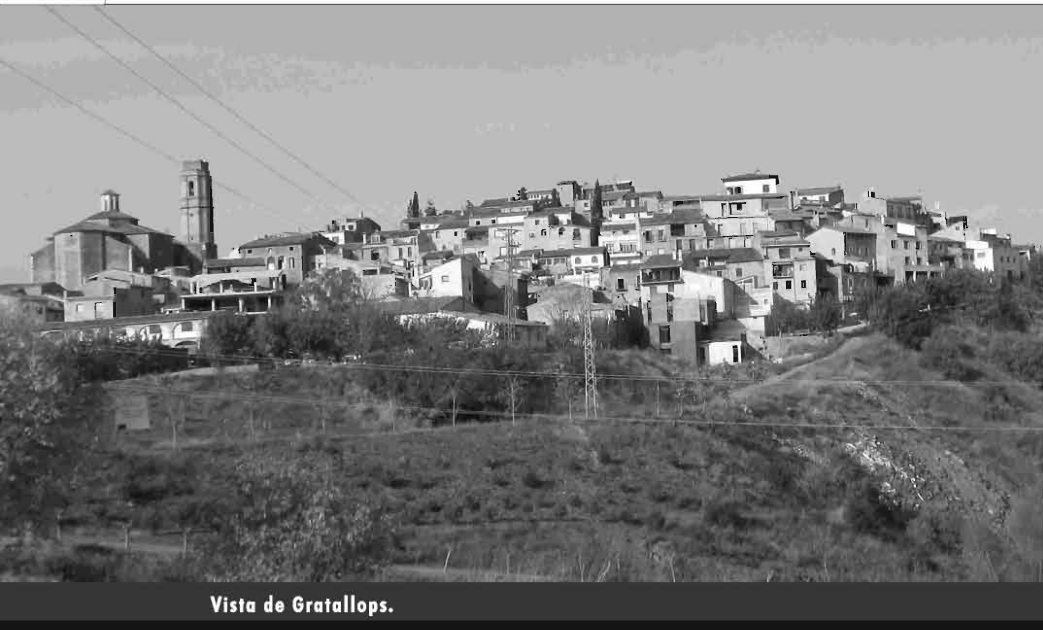
La documentació de cal Janot de Gratallops no és una excepció. Aquesta documentació, dipositada actualment a l'Arxiu Comarcal del Priorat, comprèn més de 250

documents que van des de finals del segle XVII fins al segle XX. La major part és documentació familiar: testaments, capitols matrimonials, òpoques i compravenda de propietats. Una petita part s'escapa de la documentació estrictament familiar, en aquest cas per l'activitat negociant i emprenedora dels seus membres. Hi trobem els comptes municipals de l'Ajuntament de Gratallops de 1808, rebuts pel pagament d'impostos, estudis per la construcció d'una olla d'aiguardent a la construcció d'una font al camí de la Vilella Baixa.

Un d'aquests documents és el reglament de la Societat del molí

d'oli de Gratallops. No porta cap data, però devia ser escrit entre 1859 i 1860. El molí era propietat de l'Ajuntament de Gratallops. D'aquí prové la seva denominació de molí de la vila. Aquest, com altres béns de l'Ajuntament, va ser posat a la venda per força a causa de la desamortització de béns municipals i eclesiàstics realitzada per Madoz.

El 1859 el molí d'oli fou venut en subhasta pública realitzada a Tarragona. La taxació del bé era de 6.600 rals. La data de la subhasta va ser el 25 d'agost de 1859 i va ser comprat pel preu de 8.010 rals per Francesc Llorens de Falset, que actuava en nom

Vista de Gratallops.

LA SOCIETAT DEL MOLÍ D'OLI ES CONSTRUIR ENTRE 1859 I 1860 PER PART D'UN GRUP DE SOCIS QUE INTEGRAVEN ALS MAJORS PROPIETARIS DE LA VILA

de Pere Domènech Compte de Gratallops. S'establí el pagament del preu en 10 terminis.

El molí ocupava la superfície de 4.457 pams quadrats i estava situat al raval dels Masets. L'escriptura notarial atorgada davant del notari de Tarragona Vicenç Gavalrà ens informa que: "Consiste el edificio en dos bigas, dos fogañas y sus correspondientes perolas, un rodete colocado y otro desmontado por inútil y este con los fulls de la parte exterior del edificio entra en la venta, pero todo está en estado ruinoso, contiguo al molino hay una balsa que pertenece al Común y de ella se provee la agua para la fabricación, así como toma el público la que necesite. Se advierte al comprador que dentro del propio edificio hay otro rodete grande que no entra en la venta porque pertenece a varios particulares y estos lo sacarán cuando tome posesión dicho comprador." Pel que es veu l'estat del molí era prou deficient i hi havia uns particulars que hi tenien estris per moldre les olives.

El comprador, Pere Domènech Compte, devia actuar en nom dels altres socis o potser van pactar, un vegada comprat l'edifici, la societat per explotar el molí d'oli ja que era l'únic existent a la vila. La societat fou escripturada, com s'esmenta en el reglament. En aquesta es relacionen els socis capitalistes, en total 27, alguns dels quals eren els majors contribuents de la població, com Pere Domènech Compte, Llorenç Domènech, Batista Ferré i Josep Piqué Vilà.

La Societat es va constituir el mateix any de la compra o l'any següent, el 1860. Aplegava 27 socis, encara que deixava la porta oberta a la resta de veïns perquè poguessin entrar-hi com a associats.

El reglament transcrit a sota es divideix en 13 punts. Els primers tracten de l'òrgan de govern de la Societat, anomenada la Comissió, formada per tres socis, que es renovaven cada dos anys. També esmenta els llibres que s'han de tenir pel bon funcionament de la Societat i l'arrendament

del molí.

El reglament, escrit en català de l'època, és el següent:

"Reglament per lo bon govern de la societat de propietaris del molí del oli de la presen vila de Gratallops aprovat per la mateixa societat a pluralidad de vods.

1. La presen societat se compon de tots los firmats y obligats en la escritura de societat però podrà la mateixa admeter altres propietaris veïns de Gratallops que solisitaran lo formar part segons se rezoldrà en junta ab pluralidad de vods.

2. La societat quedarà representada per una comició nombrada ab pluralidad de vods composta de tres individuos de entre los socios, cual comisió tindrà todas las facultads consecuens a la representació, poden com a tal firmar la escitura de arriendo y altres contractes que en junta general se determinarà.

3. Dita comició sirà bienal duran cual tems y tindrà a son càrrech lo vigilar tot lo nesesari per bé de la sosidad practican y fen practicà tot cuan creguie convenien hasta obligar als mateixos socios al cumplimen de lo estipulat en la escritura de sosiedad y demás obligaciones contretes per la comició segons resulte de la junta general.

4. No se entenderà per junte general que no sigue en número de vin socios reunits.

5. Cada dos años se mudarà la comició nombran.ne altre de nove; la cual se verificarà lo dia primé de novembre de cada bieni en junta general convocada al efecte ab pluralidad de vods dels asistens.

6. La comició quedarà facultada per fer y ejecutar las obras que en lo molí determinarà. La sosiedad podrà per lo mateix cobrar los

preus del arrendamen y fer las pagas que siguien nesesaris, a cual efecte portarà un llibre de comte y rahó que deurà presentà al sos comprobans a la sosietat en junta general lo die primé de agost de tots los años.

7. Cuan sigui nesesari la presencie de la comició per obras que se facien en lo molí cobrarà per via de retribució diària la cantidad de 8 rals y si ha de surtir fora cobrarà per dieta la cantidad de 20 rals.

8. La mateixa comició tindrà altre llibre de actas a on se anotarà les resolucions de les juntes jenerals a las quals arreglarà sas operacions, cual llibre lo mateix que lo de comtes y comprobans deurà entregà a la comició que lo substituirà.

9. La comició deurà convocà junta general extraordinària sempre que son coneixamen sigui nesesari majormen en los casos que li faltien facultats per executà y pendrer resolució en tod lo que no va comprés en lo presen reglamen.

10. Com que lo prinsipal objecte de la comició és lo arreglo del molí y son bon govern, tindrà aquesta en son poder las claus del mateix duran los tuns que no moldrà, per cuydar de sa conservació, així mateix durà fer las llistas de torn en cada añ y resoldrà lo número de peus de oli farà cada particular.

11. Ningun individuo de la sosiedad podrà anar a moldrer les olives fore del molí de la mateixa sens permís dels arrendadós encara que sigan pagan tot dred; del contari pagarà 20 rals de multa per cada vegada; la que

entrarà en fondos de la mateixa sosietat.

12. Lo càrrech de comisionad és obligatori, y en los casos de ausència, enfermedad o imposibilitat nombrarà la junta general un supstitut si és nesesari.

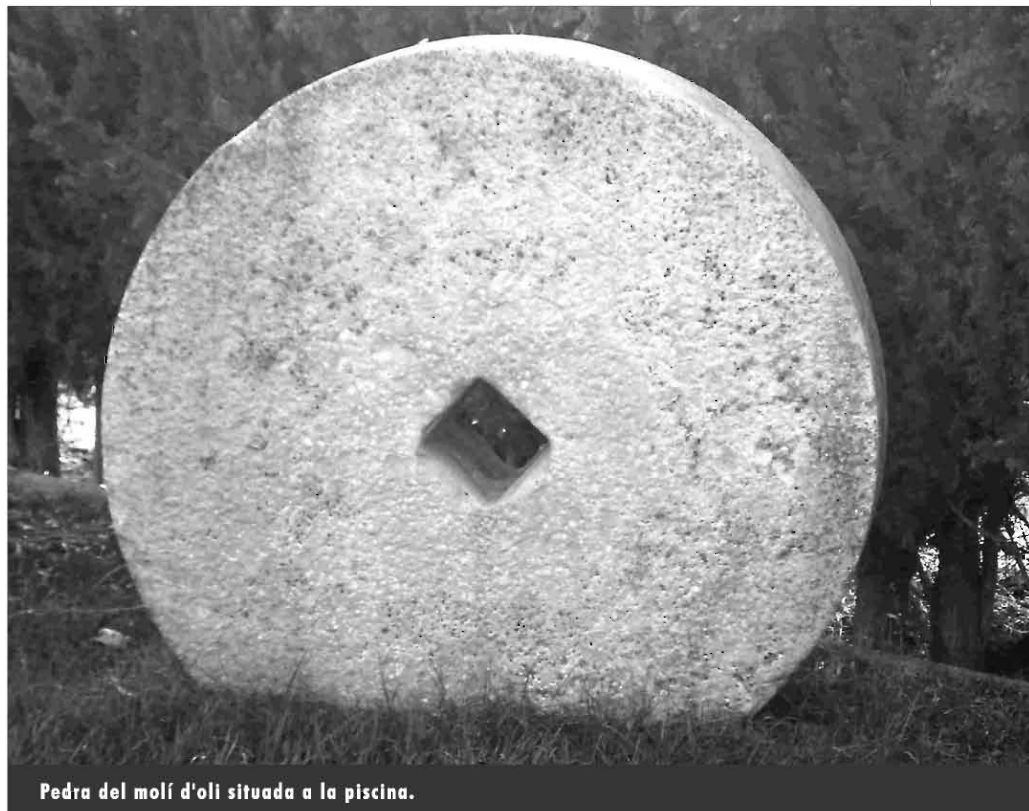
13. Ningun arrendatari podrà ser de la comició en tal cas, la sosietat ne nombrarà un altre que lo supstituesca.

Pere Domènech y Compte - Anton Llorens - Juan Guiamet - Joseph Homdedéu - Llorens Domènech - Madalena Alerañ - Ramon Homdedéu - Pere Domènech - Jayme Alerañ - José Arbolí - Antonio Fabregat - José Abelló - Francisco Perí - Pedro Arbolí - Jaime Ferré y Ros - Francisco Bertran - Bautista Ferré - José Llorens y Homdedéu - Bautista Macip - Miquel Sandlimen

- Juan Torné - Llorenzo Vilalta - Lorenzo Cabré - José Piqué y Vilà - José Torné - José Macip - Antonio Fabregat.

És còpia".

Aquesta sosietat va funcionar bastants anys. De notícies posteriors, no en coneixem cap. És probable que a partir del naixement dels sindicats agrícoles a la vila, aquest molí deixés de funcionar. El que sabem és que a partir dels anys 40 del segle XX el molí estava en desús. faria un temps que no funcionava quan, a meitats de la dècada dels 60 del segle passat, l'Ajuntament tingué dificultats per esbrinar qui eren els socis de l'entitat. Finalment, fou traspassat a l'ens municipal. Posteriorment, l'edifici va ser una fàbrica de motlles i, darrerament, un forn ceràmic.

Pedra del molí d'oli situada a la piscina.

Dins d'un fons patrimonial sempre hi ha sorpreses. Entre la documentació d'un llinatge, d'una família..., s'hi troben altres documents que pròpiament no són familiars, però on s'hi fa referència a algun membre de la nissaga. Trobar documents municipals o eclesiàstics és bastant freqüent, ja sigui perquè un parent fou alcalde, secretari o rector d'alguna població.

La documentació de cal Janot de Gratallops no és una excepció. Aquesta documentació, dipositada